

Deák Zoltán

A Szegedi Ítéltábla döntése a terrorcselekménnyel fenyegetés és a közveszéllyel fenyegetés elhatárolásáról*

A fenyegetés fogalmának értelmezése

Hivatalos hivatkozás: Szegedi Ítéltábla Bf.III.429/2013/5.

Tárgyszavak: fenyegetés • közveszéllyel fenyegetés • terrorcselekmény előkészülete • terrorcselekménnyel fenyegetés

Értelmezett jogszabályhelyek: 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről (régí Btk.) 138. §, 261. § (7) bekezdés és 270/A. § • 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (új Btk.) 459. § (1) bekezdés 7. pont, 316. § és 338. §

1. A tények
2. Pertörténet
3. Az ítélet érvelése
 - 3.1 A másodfokú ítélet
 - 3.2 Az EBD 2012. B. 14. számú eseti döntés
4. A rendelkezés és a *ratio decidendi*
5. Az érvelés kritikája
6. Az ítélet jelentősége

1. A tények

A terheltet a Kecskeméti Városi Bíróság 2012. július 12-én meghozott ítéletével súlyos testi sértés büntette miatt egy év hat hónap börtönbüntetésre és két év közügyektől eltiltásra ítélte. Az ítélet ellen a terhelt fellebbezést jelentett be. A Kecskeméti Törvényszék 2013. június 25-én 13 óra 30 percre tűzte ki a másodfokú nyilvános ülést. Azzal a céllal, hogy a nyilvános ülés elmaradjon, a terhelt – névtelenül – egy kecskeméti nyilvános telefonfülkéből 2013. június 25-én 13 óra 8 perckor felhívta a Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság ügyeletét a 107-es segélyhívó számon és bejelentést tett, mely szerint ha fél órán belül nem engedik ki a két nappal ezelőtt elítélt fiát a börtönből, felrobbantja a bíróságot. Bejelentése során két alkalommal is megismételte, hogy a követelt intézkedésre fél óra áll rendelkezésre.

Ezt követően a bejelentés alapján eljáró Bács-Kiskun Megyei Rendőr-főkapitányság a Kecskeméti Törvényszék és a Kecskeméti Járásbíróság épületeit haladéktalanul kiürítette. A bíróság épületeinek kiürítése a Kecskeméti Törvényszéken 132, a Kecskeméti Járásbíróságon 156 dolgozót érintett, és aznap a munkát nem folytatták, míg a Bács-Kiskun Megyei Főügyészséget (mely a Kecskeméti Törvényszékkel egy épületben működik) 30 dolgozónak kellett elhagynia. A mindkét épületben elvégzett kutatás során robbanóanyagot vagy robbantószeret nem találtak, a terhelt ugyanis ilyet nem helyezett el egyik épületben sem.

A terhelt 13 óra 30 perc körüli időben megjelent a Kecskeméti Törvényszék épületénél, mintha a tárgyalására menne, és meggyőződött arról, hogy a másodfokú nyilvános ülés elmaradt.

A terheltnek egyébként nincs gyermeke, és nem volt a birtokában robbanóanyag vagy robbantószer.

2. Pertörténet

A Bács-Kiskun Megyei Főügyészség az elkövetéskor hatályos régi Btk. 261. § (7) bekezdése szerinti terrorcselekménnyel fenyegetés büntetével vádolta meg a terheltet mint visszaesőt. A Kecskeméti Törvényszék 2013. szeptember 2-án kelt 11.B.365/2013/3. számú ítéletében a terhelt bűnösségét a váddal egyezően terrorcselekménnyel fenyegetés büntetében állapította meg, és a terheltet négy év fegyházbüntetésre és öt év közügyektől eltiltásra ítélte.

A törvényszék ítéletének indoklásában megállapította, hogy a terhelt cselekménye kapcsán a terrorcselekménnyel fenyegetés valamennyi tényállási eleme megvalósult. E tényállási elemek az elsőfokú bíróság szerint az állami szervhez címzett fenyegetés abból a célból, hogy valamit tegyen vagy ne tegyen, és a Btk. 261. § (9) bekezdésében felsorolt cselekmények közül a robbanóanyaggal vagy robbantószerrel való visszaéléssel elkövetett bűncselekmény kilátásba helyezése. A terhelt követelése ugyanis arra irányult, hogy egy állami szerv (a bíróság) valamit tegyen (a fiát engedje szabadon), ellenkező esetben felrobbantja a bíróságot. A törvényszék annak nem tulajdonított jelentőséget, hogy a terheltnek ténylegesen nincs gyermeke, így nyilvánvalóan annak szabadon bocsátása sem jöhetett szóba. Az elsőfokú bíróság szerint a terhelt valós célját (a nyilvános ülés elhalasztása) elrejtette ugyan a hatóság elől, e cél azonban ugyanúgy állami szerv kényszerítése, mint a terhelt gyermekének szabadon bocsátása, s e cél realizálódni is tudott anélkül, hogy azt a terhelt felfedte volna.

A törvényszék vizsgálta azt is, hogy a terrorcselekménnyel fenyegetés megvalósulása szempontjából van-e jelentősége annak, hogy a terheltnek módjában (szándékában) állt-e a fenyegetés realizálása, azaz adott esetben az, hogy rendelkezett-e a bíróság felrobbantásához szükséges eszközökkel, s e kérdést nemlegesen döntötte el. A törvényi tényállás nyelvteni értelmezésére hivatkozva a törvényszék kimondta: a fenyegetés *komolysága vagy komolytalansága*, azaz hogy a tettes a fenyegetést komolyan gondolja-e vagy sem, a terrorcselek-

* Szakmai lektor: SZOMORA Zsolt.

ménnyel fenyegetés megvalósulása szempontjából közömbös.¹

E körben hivatkozott az elsőfokú bíróság a Fővárosi Ítéltábla elvi bírósági döntésként is közzétett EBD 2012. B.14. számú eseti döntésére (lásd alább a 3.2 pontban), ám az abban foglalt jogértelmezéssel nem értett egyet. A törvényszék álláspontja szerint ugyanis abban az esetben, ha a terhelt rendelkezett volna a robbantáshoz szükséges eszközökkel, illetve a fenyegetésének beváltásához szükséges robbanóanyagot ténylegesen elhelyezte volna a bíróság épületében (mely feltételek megléte az elvi bírósági döntésben írtak tükrében szükséges lenne a terrorcselekménnyel fenyegetés megvalósulásához), cselekménye nem a terrorcselekménnyel fenyegetés, hanem a terrorcselekmény előkészülete [régí Btk. 261. § (4) bekezdés] büntetést valósította volna meg.

A törvényszék úgy foglalt tehát állást, hogy a terrorcselekménnyel fenyegetés mind komoly, mind valótlan tartalmú fenyegetéssel egyaránt megvalósulhat. Ez utóbbi esetben pedig, bár a cselekmény alkalmas lehet a Btk. 270/A. §-a szerinti közveszéllyel fenyegetés megállapítására is, a két bűncselekmény találkozása, konkurálása esetén a terrorcselekménnyel fenyegetés állapítandó meg.²

Az ítélet ellen a terhelt, illetve védője fellebbezéssel élt. Védekezésük lényege szerint a terhelt magatartása azért nem meríti ki a terrorcselekménnyel fenyegetés törvényi tényállását, mert nem rendelkezett robbanószerrel, a követelése nem volt konkrét, ugyanis nem nevezte meg fiát, akit a börtönből ki kellene engedni, a fenyegetést pedig nem gondolta komolyan, ami a terrorcselekménnyel fenyegetés esetén szükséges feltétel. A terhelt célja csupán az volt, hogy ügyében a másodfokú nyilvános ülést elhalasszák, mindezekre figyelemmel pedig cselekménye a Btk. 270/A. § (1) bekezdés *a)* és (sic!) *b)* pontja szerinti közveszéllyel fenyegetés vétségének minősül.

A Szegedi Ítéltábla Hegedűs István, Nikula Valéria és Halász Edina összetételű tanácsa – a másodfokú eljárás eredményeként 2013. november 26-án meghozott ítéletével – az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és a terhelt cselekményét a Btk. 270/A. § (1) bekezdés *b)* pontja szerinti közveszéllyel fenyegetés vétségének minősítette, büntetését pedig egy év hat hónap börtönbüntetésre és két év közügyekről eltiltásra enyhítette.

3. Az ítélet értékelése

3.1 A másodfokú ítélet

A másodfokon eljáró ítéltábla egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy a terrorcselekménnyel fenyegetés és a közveszéllyel fenyegetés törvényi tényállása között lehetséges átfedés abból a szempontból, hogy a terrorcselekménnyel fenyegetés büntette is elkövethető a közveszéllyel fenyegetést megvalósító nem valós fenyegetéssel is. A terrorcselekménnyel fenyegetés büntette esetén azonban az ítéltábla szerint a fenyegetésnek olyan konkrét *követelést* kell tartalmaznia, amelyre alapozva a régi Btk. 261. § (1) bekezdés *a)* pontja

szerinti alapcselekmény, a terrorcselekmény büntette megállapítható lenne. Ilyen konkrét követelés pedig a terhelt részéről nem hangzott el, hiszen nem jelölte meg, hogy ki az a személy, akinek a börtönből való kiengedését kéri, a fiára való hivatkozás sem volt valós, hiszen nincs fia, továbbá – robbanószer hiányában – objektíve kivitelezhetetlenül fenyegetett robbantással.

Az ítéltábla kiemelte továbbá, hogy a terhelt cselekményének büntetőjogi értékelése, illetve azon törvényi tényállások tartalmának feltárása során, amelyek keretei közé e cselekmény látszólag illeszkedik, nem lehet figyelmen kívül hagyni a büntetőjogi védelmet szükségessé tevő indokokat. Ez az indok – ahogyan az ítéltábla rámutat – a terrorcselekménnyel fenyegetés esetén a nemzetközi terrorizmus megerősödése volt, míg a közveszéllyel fenyegetés esetén az, hogy az utóbbi években gyakran fordult elő, hogy magukat fel nem fedő személyek különböző köztisztviselőket azzal fenyegettek, hogy ott robbanószerkezetet helyeztek el. Az ítéltábla szerint pedig mindebből az következik, hogy nyilvánvalóan különbséget kell tenni a terrorista magatartás és a felelőtlen fenyegetőzéshez kapcsolt követelés között.

Az ítéltábla tehát a nyelvtani értelmezést követően a teleologikus (és lényegében a történeti) értelmezés dimenziójában is megvizsgálta a közveszéllyel fenyegetés és a terrorcselekménnyel fenyegetés tényállását, és ezen értelmezési mód(ok) alapján is arra az eredményre jutott, hogy a Btk. 261. § (7) bekezdésének alkalmazási köre a valós terrorveszélyre korlátozódik.³

A másodfokú bíróság végül maga is vizsgálta a Fővárosi Ítéltábla EBD 2012. B.14. számú eseti döntésének alkalmazhatóságát, és – szemben az elsőfokú bírósággal – az elvi bírósági döntésben foglalt jogértelmezést elfogadhatónak találta és az ügyben azzal egyezően foglalt állást.

3.2 Az EBD 2012. B.14. számú eseti döntés⁴

Az első- és másodfokú bíróság által is hivatkozott elvi bírósági döntés alapjául szolgáló történeti tényállás szerint a vádlott 2009. június 18-án 14 óra 9 perc és 15 óra 8 perc közötti időben Budapesten kilenc alkalommal hívta fel mobiltelefon-

1 Sajnálatos, hogy a törvényszék csupán a nyelvtani értelmezés eredményét nyilvánította ki ítéletében, az ezen eredményhez vezető értelmezési folyamatban azonban nem engedett betekintést.

2 A törvényszék ehelyütt egyébként ismét csak deklarál, a megállapítása mögött húzódozó elvet, szabályt nem közli.

3 A történeti és teleologikus értelmezéshez lásd NAGY Ferenc: *A magyar büntetőjog általános része* (Budapest: Korona 2001) 86.

4 Bár ez a JeMa szerkesztési elveinek tükrében némileg rendhagyónak tekinthető, mégis szükségesnek véljük a Fővárosi Ítéltábla döntésének elemzését is, hiszen az elvi bírósági döntésként is publikált eseti döntés vizsgálatát és az arra való hivatkozást az ügyben eljáró mindkét bírói fórum szükségesnek tartotta, ráadásul eltérő előjellel hivatkoztak az abban közölt jogértelmezésre. Ezen felül a döntés jogi érvelését a Szegedi Ítéltábla lényegében ítéletének részévé tette.

járól a BRFK központi ügyeletét a 107-es és 112-es segélyhívó számon azzal, hogy amennyiben nem engedik szabadon az embereit, akkor egy budai bevásárlóközpont épületei egyikének csomagmegőrzőjében az ott általa korábban elhelyezett bombát felrobbantja. Követelte továbbá, hogy az emberei ellen minden vádemelést szüntessenek meg és engedjék őket szabadon. Ezeket a követeléseket a későbbi hívások során is megerősítette.

A bevásárlóközpont épületeinek kiürítése a vádlott bejelentése alapján megkezdődött, a tűzszerészek átvizsgálták az épületeket, azonban robbanóanyagot nem találtak. A vádlott birtokában sosem volt robbanóanyag, erre minden alap nélkül hivatkozott.

A vádlott cselekményét az elsőfokú bíróság ebben az ügyben is terrorcselekménnyel fenyegetés büntetnének minősítette, azonban a másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla a vádlott bűnösségét „csupán” közveszéllyel fenyegetés vétségében látta megállapíthatónak.

A Fővárosi Ítéltábla jogi álláspontja szerint a vádlott kivitelezhetetlenül fenyegetett robbantással és nem fogalmazott meg konkrét követelést, hiszen nem jelölte meg, kik azok az emberek, akiknek a szabadlábra helyezését, illetve akikkel szemben a vádemelés megszüntetését követeli. Az ítéltábla érvelése szerint pedig a fenyegetés *céljának* konkrét megjelölése híján az alpbűncselekményre, a régi Btk. 261. § (1) bekezdés a) pontja szerinti terrorcselekményre hivatkozás nem történhet meg, ez pedig kizárja a (7) bekezdésben írt, az alpbűncselekménynél enyhébben minősülő alakzat megállapíthatóságát. Mindemellett – mutat rá az ítéltábla – a terrorcselekménnyel fenyegetés büntetnének jogi értékelésénél a fenyegetés *komoly, konkrét és közvetlen* voltának vizsgálata sem mellőzhető.

És minthogy a vádlott fenyegetése nélkülözötte a konkrétságot, kifejezetten komolytalan volt, robbanóanyaggal sem rendelkezett, cselekményét az ítéltábla közveszéllyel fenyegetés vétségének minősítette, mert amíg a terrorcselekménnyel fenyegetésnél az elkövető általában nem üres fenyegetéssel él, hanem komolyan gondolja a terrorcselekmény megvalósítását, addig a közveszéllyel fenyegetés megvalósulása tudatosan valótlán tény állításával történik.

4. A rendelkezés és a *ratio decidendi*

A Szegedi Ítéltábla a fenti érvelés alapján a terhelt cselekményét a régi Btk. 270/A. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző, aszerint minősülő és büntetendő közveszéllyel fenyegetés vétségének minősítette, büntetését pedig egy év hat hónap börtönbüntetésre és két év közügyektől eltiltásra enyhítette.

A jogerős döntés elvi jelentőségű tétele – figyelemmel az EBD 2012. B.14. számú elvi bírósági döntésre is – úgy fogalmazható meg, hogy a terrorcselekménnyel fenyegetés esetén csak az olyan komoly, konkrét fenyegetés tényállásszerű, amelyben megnyilvánul a terrorcselekmény büntetnének speciális elkövetése. A fenyegetésnek olyan konkrét követelést kell tartalmaznia, amelyre alapozva a régi Btk. 261. § (1) bekezdés

a) pontja szerinti alapcselekmény, a terrorcselekmény büntette megállapítható lenne. A bíróság épületében elhelyezett bomba robbantásával való fenyegetés, ha az elkövető az épületben nem helyezett el robbanóanyagot vagy robbanószeret, sőt azzal nem is rendelkezett, közveszéllyel fenyegetés vétségének megállapítására lehet alkalmas.

5. Az érvelés kritikája

A bíróság jogi érvelését érintő kritikai észrevételekhez előrebocsátandó, hogy bár az első- és másodfokú bíróság is a régi Btk. alapján hozta meg döntését, a terrorcselekmény, a terrorcselekménnyel fenyegetés és a közveszéllyel fenyegetés bűncselekményének, illetve a fenyegetés fogalmának szabályozásában az új Btk. érdemi változást nem hozott, ezért a kritikai megjegyzéseket az új Btk. hatálya alá tartozó ügyekben is alkalmazhatónak véljük.⁵

Megítélésünk szerint a Szegedi Ítéltábla – s az ítéletében követendőnek tekintett Fővárosi Ítéltábla – döntésének jogi érvelése a terrorcselekmény és a terrorcselekménnyel fenyegetés tényállása dogmatikájának félreértésén alapszik. Az ítélet(ek) legszembetűnőbb fogyatékosága, hogy nem tulajdonítanak jelentőséget a fenyegetésnek a régi Btk. 138. §-ában [új Btk. 459. § (1) bekezdés 7. pont] meghatározott fogalmának, az e fogalom kapcsán a magyar büntetőjogban több mint egy évszázad alatt felhalmozódott dogmatikai tapasztalatnak, ideértve a fenyegetés fogalmának jelenkori bírói jogértelmezését is, sőt azzal kifejezetten ellentétesen foglalnak állást. Továbbá a régi Btk. 261. § (4) és (7) bekezdésének [új Btk. 315. § és 316. §] egymáshoz való viszonyát vizsgálva is megállapítható, hogy az ítélet ellentétes a *ratio legis*szel.

(I) A fenyegetés fogalmát a tételes magyar büntetőjog az első büntető törvénykönyv, az *1878. évi V. törvény*cikk (a Csemegi-kódex) óta ismeri és szabályozza, mégpedig a kezdetektől kétféle viszonylatban: egyrészt általános részi kategóriaként a fenyegetés beszámítást kizáró okot jelentett, amikor a fenyegetés által annak alkalmazója mást büntetendő cselekmény elkövetésére kényszerít, amelyért a kényszerített nem vonható felelősségre;⁶ másrészt a törvény különös részében egyes bűntetteknel és vétségeknél tényállási elemként szerepelt, amikor az elkövető más ellen fenyegetés alkalmazásával követett

5 A közveszéllyel fenyegetés tekintetében az új Btk. a korábbi két elkövetési magatartást egységesítette ugyan a 338. § (1) bekezdésében, azonban továbbra is a valótlán tény állítását és a közveszéllyel járó esemény bekövetkezése látszatának keltését rendeli büntetni azzal, hogy a büntetendő magatartások körébe felveszi a valótlán tény híresztelését is. A terrorcselekménynek a régi Btk. 261. § (1) és (2) bekezdésében meghatározott alapesetei – változatlan tartalommal – az új Btk. 314. § (1) és (2) bekezdésében nyertek szabályozást, míg a terrorcselekménnyel fenyegetést is ugyanazon indokból és tartalommal rendeli büntetni az új Btk. 316. §-a is, mint elődje. A fenyegetés fogalma pedig változatlan tartalommal az értelmező rendelkezések között ezúttal a törvény Záró részébe került.

6 Csemegi-kódex 77. §.

el büntetendő cselekményt (például erőszakos nemi közösülést vagy rablást).⁷

Ahogy Vargha Ferenc mélyreható elemzésében kimutatta,⁸ legyen akár beszámítást kizáró ok, akár egyes bűncselekmények tényállási eleme, a fenyegetés eredménye azonos volt: kényszerhelyzet létrehozása, melyben a megfenyegetett (kényszerített) egy idegen akarat, a fenyegető (kényszerítő) akaratának befolyása alá kerül, s ez (meg)akadályozza őt abban, hogy saját értékrendje, akarata szerint cselekedjen.⁹

A Csemegi-kódex a fenyegetés általános fogalmát ugyan nem határozta meg (ezt elsőként a *Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény* tette meg), azonban egyes törvényi tényállások kapcsán definiálta, hogy vonatkozásukban mit tekint fenyegetésnek. Így

a) állam elleni büntettnél veszélyes fenyegetésről szól, ilyennek tekintendő „valamely büntett vagy vétség elkövetésével való olyan fenyegetés, mely a fenforgó körülményeknél fogva alkalmas arra, hogy a fenyegetett személyben, a veszély közvetlen bekövetkezése iránt alapos félelmet gerjesszen” (167. §);

b) a szemérem elleni büntettekről és vétségekről szóló fejezetben fenyegetés alatt olyan fenyegetést ért, „mely alkalmas arra, hogy a fenyegetettben saját, vagy jelenlévő hozzátartozójának életét, vagy testi épségét veszélyeztető súlyos sértés közvetlen bekövetkezése iránt, alapos félelmet gerjesszen” (234. §);

c) a rablás viszonylatában pedig a fenyegetés fogalmát úgy határozza meg, mint „oly cselekmény közvetlen elkövetésével való fenyegetés, [...] mely által a fenyegetettnek, vagy hozzátartozójának, vagy valamely jelenlevőnek élete, testi épsége vagy vagyona súlyos veszélynek tétetik ki” (347. §).

Bár minőségében más a veszélyes és a 234. §-ban körülírt fenyegetés (előbbi tárgyát büntett vagy vétség képezi, utóbbi tárgyának az életre vagy a testi épségre kell vonatkoznia), mindkét fenyegetés csak akkor releváns, ha alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben alapos félelmet gerjesszen. E fogalom meghatározások alapján megítélésünk szerint világos, hogy a fenyegetés központi elemének a törvény a *félelmet* tekint. Félelem attól, hogy a kilátásba helyezett rossz megvalósul. A Csemegi-kódex miniszteri indokolása is egyértelművé teszi, hogy a fenyegetésnek büntetőjogi jelentőséget tulajdonító törvényi szabályozás azon a felismerésen alapszik, hogy az akaratra hatni, azt kényszer alá helyezni nemcsak fizikai erővel, hanem a félelem felkeltésével is lehetséges.¹⁰

A fenti három törvényi meghatározás alapján a fenyegetés akkor képes büntetőjogilag értékelendő, azaz kényszert eredményező félelem kiváltására, ha *alkalmas* a kilátásba helyezett rossz *közvetlen* megvalósulása iránt a *fenyegetett* személyben *alapos* félelmet kiváltani (a 164. § esetén ez a rossz büntettségben vagy vétségben, a 234. § esetén a fenyegetett vagy jelenlévő hozzátartozója életét, testi épségét veszélyeztető súlyos sértésben, a 347. §-nál a fenyegetett, hozzátartozója vagy bármely jelenlévő életének, testi épségének, vagyonának súlyos veszélyében nyilvánul meg).

A közvetlenség időbeli viszonyra vonatkozik, és azt fejezi ki, hogy a fenyegető a hátrány azonnali bekövetkezését helyezi

kilátásba.¹¹ A fenyegetés tárgyának közvetlen bekövetkezhetősége pedig egyben feltételezi, hogy a fenyegetés valódi, azaz olyan, „mely a létező viszonyok között elegendő arra: hogy a fenyegetettben felébressze azon veszély bekövetkezésének félelmét, melylyel fenyegettetett”.¹²

A fenyegetés fogalmának legnehezebben megragadható eleme az alkalmasság kritériuma. Mindenesetre korábbi jogirodalmunk lényegében egységesen úgy foglalt állást, hogy az alkalmasság olyan ténykérdés, melyre egységes szabályt felállítani nem lehet; azt a bíróságnak kell *in concreto* megítélnie, hogy a fenyegetés az adott esetben alkalmas volt-e a fenyegetett személyben a félelem felkeltésére. Ennek eldöntése során pedig figyelemmel kell lenni az eset körülményeire, a fenyegetés tartalmára, a fenyegető és a fenyegetett egyéniségére, testi és szellemi adottságaira.¹³

A fenyegetés alkalmasságát tehát régi szerzőink alapvetően szubjektív kategóriaként értékelték, ami nézetünk szerint egyenesen következett a törvényszövegből is; a fent idézett fogalom meghatározások ugyanis (164. §, 234. §) egyértelműen azt rögzítik, hogy a fenyegetésnek arra kell alkalmasnak lennie, hogy a *fenyegetett személyben* keltsen félelmet. Az pedig, hogy egy adott személyben kialakult-e alapos félelem, csakis az ő szemszögéből vizsgálva állapítható meg. A fenyegetés fogalmának csupán objektív elemeit, külső vonásait tudja a törvény absztrakt módon körülírni. Ez az objektív elem a fenyegetés tárgya (milyen rossz kilátásba helyezése tekinthető relevánsnak) és bekövetkezhetőségének közvetlensége. Objektív szemlélet mellett azonban a fenyegetés félelemkeltésre való alkalmassága nem ítéltető meg. Ha valakit ölésel

7 Csemegi-kódex 232. §, 344. §.

8 VARGHA Ferenc: „Az erőszak és a fenyegetés fogalma a büntetőjogban” *Magyar Igazságügy* 1891/1., 85. és 202.

9 VUCHETICH Mátyás és SZLEMENICS Pál nyomán is bizton állíthatjuk, hogy a fenyegetés hatása alatt elkövetett cselekmény esetén a fenyegetésnek – ha nem is beszámítást kizáró, de – büntetést enyhítő funkciót tulajdonító felfogás már a Csemegi-kódex előtti joggyakorlatunkra is jellemző volt. Lásd VUCHETICH Mátyás: *A magyar büntetőjog rendszere I. Elméleti büntetőjog* [ford. KIRÁLY Tibor] (Budapest: Magyar Közlöny Kiadó 2010) 202–203.; SZLEMENICS Pál: *Fenyítő törvényszéki magyar törvény* (Buda: Magyar Királyi Egyetem 1836) 94.

10 Vö. a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről, 1878. évi V. tc. miniszteri indokolása a 77. és a 335. §-hoz, Complex DVD-jogtár Corpus Juris Hungarici.

11 EDVI ILLÉS Károly: *A magyar Büntetőtörvénykönyv magyarázata II.* (Budapest: Révai 1909) 73., 271. és UŐ: *A magyar Büntetőtörvénykönyv magyarázata III.* (Budapest: Révai 1909) 116.

12 Az 1878. évi V. tc. miniszteri indokolása, V. fejezet.

13 VARGHA (8. l.) 219., EDVI ILLÉS (11. l.) 73., HEIL Fausztin: *Büntetőjogi tanulmányok* (Budapest: Jogállam 1911) 141., ANGYAL Pál: *A magyar büntetőjog kézikönyve 7. Felségsértés. Királysértés. Hütlenség. Lázadás. Hatóságok büntetőjogi védelme* (Budapest: Athenaeum 1930) 121., UŐ: *A magyar büntetőjog kézikönyve 11. A rablás és zsarolás* (Budapest: Athenaeum 1934) 31., UŐ: *A magyar büntetőjog kézikönyve 14. A szemérem elleni büntettek és vétségek* (Budapest: Attila Nyomda 1937) 38–39.

fenyegetnek meg, ez objektíve nyilvánvalóan alkalmas lenne arra, hogy félelmet keltsen, kényszerállapotot idézzen elő. De – Vargha Ferenc példáját idézve – ha egy gyöngye gyermek fenyeget meg egy erős férfit agyonveréssel, ez a fenyegetés, a megfenyegetett oldaláról értékelve, szubjektíve alkalmatlan arra, hogy a férfiban félelmet keltsen.¹⁴ Vagy ha egy hajléktalan személyt valaki azzal akar kényszeríteni egy joglemondó nyilatkozat megtételére, hogy házának felgyújtásával fenyegeti, ez bár objektív szemlélet mellett alkalmas lenne félelem gerjesztésére, egy házzal nem is rendelkező hajléktalan személyt ezzel szubjektíve nyilvánvalóan nem lehet megfélemlíteni.

Mindezekből pedig egyenesen következik, hogy – az objektív elemek megléte esetén – a fenyegetés félelemkeltésre való alkalmassága, így büntetőjogi relevanciája szempontjából *közömbös*, hogy a fenyegető képes volt-e megvalósítani a fenyegetést, vagy hogy a fenyegetés realizálása szándékában állt-e. A megfenyegetett akaratára nehezedő kényszer ugyanis nem tételez fel semmilyen külvilági változást, a fenyegetés nem a külvilágban, hanem a megfenyegetett szubjektumában fejti ki hatását. Lényegtelen, hogy egy rabláskor a sértettre szegezett fegyver töltve van-e vagy sem, mert a fenyegető nem megölni, hanem megfélemlíteni akarja, s a töltetlen pisztoly is befolyásolni tudja a sértett akaratát.¹⁵ Angyal Pál kifejezetten hangsúlyozza: a fenyegetés akkor is megvalósul, ha a fenyegető által kilátásba helyezett rossz bekövetkezése egyenesen ki van zárva. Elegendő ugyanis, ha a fenyegető a kilátásba helyezett rossz tőle (is) függő bekövetkezésének látszatát kelti, amennyiben ezzel a sértett akaratát befolyásolja.¹⁶

A fenyegetést több más bűncselekmény (például magánosok elleni erőszak, személyi szabadság megsértése, zsarolás stb.)¹⁷ esetén is tényállási elemként szabályozta a Csemegi-kódex anélkül, hogy e helyeken meghatározná a fogalmát, illetve a 347. §-ban körülírt rablási fenyegetésben szó szerint nincs rögzítve, hogy a fenyegetésnek alkalmasnak kell lennie a félelemkeltésre. A jogirodalom számára – a fenyegetés természetéből adódóan – mégis nyilvánvaló volt, hogy a fogalom e bűncselekmények esetén is az alkalmasságot implicite magában foglalja. A fenyegetés célja, funkciója ugyanis (a Csemegi-kódex szabályozási környezetében, a régi Btk.-tól és az új Btk.-tól eltérően) minden esetben a kényszerállapot előidézése, melyet – szemben az erőszakkal, amely mindig teszi erő alkalmazásában nyilvánul meg – a félelem által hoz létre.¹⁸ Azoknál a bűncselekményeknél tehát, ahol a törvény nem definiálta kifejezetten a fenyegetés fogalmát, a fenyegetést a jogirodalom tágabban értelmezte, amennyiben e tényállások esetén nem kívánta meg, hogy a fenyegetés közvetlen legyen, tárgya pedig lényegében bármilyen rossz kilátásba helyezése lehetett, feltéve, hogy *alkalmas* volt a kényszerállapot előidézésére.¹⁹ Igaz ez a rablási fenyegetésre is, ahol a törvény úgy fogalmaz, hogy a fenyegetés által a fenyegetettnek, hozzátartozójának vagy valamely jelenlévőnek az élete, testi épsége vagy vagyona „súlyos veszélynek tétetik ki” (347. §). A súlyos veszély alatt nem e javak (élet, testi épség, vagyon) *tényleges* veszélybe kerülését értette a jogtudomány. Angyal Pál megfogalmazása szerint súlyos az a veszély, amely a *fenyegetett képzetében* ilyennek tűnik. A veszély súlyossága ezért csak *in concreto*, a fe-

nyezetett szubjektív felfogásának figyelembevételével állapítható meg.²⁰

Mindezek igazsága megítélésünk szerint könnyen belátható, ha a fenyegetés természetére, a(z akkori) büntetőjogban betöltött szerepére gondolunk. A Csemegi-kódex a fenyegetést – szemben egyébként az erőszakkal – kizárólag kényszerítő bűncselekmények tényállási elemeként szabályozta, amely célja, funkciója kényszerállapot előidézése pszichés nyomás, félelem kiváltása révén. Tételezzük fel, hogy a tettes egy töltetlen pisztolyt szegez a sértett mellkasának és értékeit követeli tőle, azzal fenyegetve, hogy ellenkező esetben lelövi. A sértettnek minden alapja megvan arra, hogy a pisztolyt töltöttnek vélje. A tettes nem lelőni akarja a sértettet, hanem kényszeríteni értékai átadására. A kényszerítés, a sértett megfélemlítése szempontjából mi jelentősége van annak, hogy a pisztoly töltetlen? A klasszikus jogtudomány szerint ez a körülmény abszolút irreleváns.

Bár a judikatúra nem minősíthető egységesnek, a Királyi Kúria ítélezési gyakorlatában számos, az uralkodó jogirodalmi álláspontot tükröző döntés született,²¹ amelyek közül ehelyett egyet emelünk ki. A *Büntető Jog Tára* II. kötetében közzétett ítéletében a Királyi Kúria a zsarolás kapcsán bocsátkozott a fenyegetésre vonatkozó elméleti okfejtésbe. Ennek során rögzítette, hogy ha a törvényben nincs szűkebb fenyegetésfogalom meghatározva, a fenyegetés általános fogalmát kell irányadónak tekinteni. A zsarolásnál ez a fenyegetés fennáll, ha a körülményeknél fogva harmadik személy „akaratelhatározási képességére kényszer gyakoroltatott”. A fenyegetés lényeges kelléke, hogy egy *valóságos*, vagyis a *körülmények szerint annak tekinthető* veszély álljon fenn, amely az akaratelhatározási szabadságot megszorítani képes. A fenyegetett veszély kivételnek nem kell az azzal fenyegető előtt célként kitűzve lennie, elegendő, ha azt a kényszerhelyzetbe kerülő személy a körülményekhez képest „bekövetkezhetőnek gondolta”.²²

(II) A fenyegetés általános fogalmát törvényi szinten az 1961. évi büntető törvénykönyv határozta meg elsőként, amely a Csemegi-kódexhez hasonlóan egyébként továbbra is fenntartotta a fenyegetés kettős alakját (büntethetőséget kizáró ok / egyes bűncselekmények tényállási eleme). A törvény 115. §-a szerint a fenyegetés e törvény eltérő rendelkezése hiányában

14 VARGHA (8. lj.) 220.

15 VARGHA (8. lj.) 218–220.

16 ANGYAL (15. lj. 1934) 85–86.

17 Csemegi-kódex 177, 317. és 350. §.

18 VARGHA (8. lj.) 14.

19 Vö. EDVI ILLÉS (11. lj. II.) 121., VARGHA (8. lj.) 15., CSORBA Károly: „A fenyegetés, mint a bűncselekmény alkotó eleme, tekintettel a zsarolásra és a polgároknak választási joga ellen elkövetett büntettek- és vétségekre” *Jogtudományi Közlöny* 1881, 179–180., HEIL Fausztin: „A rablás és zsarolás elhatárolása” *Büntető Jog Tára* XI., 1885–1886, 394.

20 ANGYAL (13. lj. 1934) 31.

21 A fenyegetés fogalmával kapcsolatos ítélezési gyakorlatot a legteljesebben bemutatja VARGHA (8. lj.) 1, 85. és 202.

22 *Büntető Jog Tára* II., 1881, 23.

súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas a megfenyegetettben komoly félelmet kelteni. Eltérő rendelkezés hiányában e fogalom a törvényben szabályozott valamennyi, a fenyegetést tényállási elemként tartalmazó bűncselekményre vonatkozott. Eltérő rendelkezést például az erőszakos közöszlés (276. §), a rablás (299. §) vagy a zsarolás (300. §) kapcsán tartalmazott a törvény. Az általános fenyegetésfogalomtól (115. §) való eltérés nem azt jelentette, hogy e bűncselekmények vonatkozásában a törvény merőben más meghatározását adta volna a fenyegetésnek. A jogalkotó csupán leszűkítette az általános fogalmat, és a fenyegetés lehetséges módjai közül kiemelt egy szűkebb kört, az élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetést, illetve a zsarolás minősített eseténél az emberöléssel, testi sértéssel, gyújtogatással vagy más hasonló súlyos hátránnyal fenyegetést, s csupán ezt tekintette tényállásszerűnek. Ebből következően pedig a fenyegetés általános fogalma tartalmi elemeinek e bűncselekmények esetén is meg kellett valósulniuk.²³

A fenyegetés általános fogalmának tartalmi elemei a súlyos hátrány kilátásba helyezése és a megfenyegetettben komoly félelem felkeltésére való alkalmasság. Összevetve e fogalmi elemeket a Csemegi-kódex fenyegetésmeghatározásaival, láthatjuk, hogy az 1961. évi büntetőtörvény ugyanazzal a tartalommal töltötte meg a büntetőjogilag releváns fenyegetés fogalmát, mint ahogy azt a korábbi időszakban értelmezték. Mindez érthető is, hiszen a fenyegetés funkciója semmit sem változott: kényszerállapot előidézése, amely egyik viszonylatában kizárja (illetve most már korlátozza) a megfenyegetett beszámítási képességét (23. §), a másik oldalról pedig lehetővé teszi a kényszerhelyzetbe került sérelmére való bűnelkövetést (például értékei elvételét, a vele való közöszlést stb.).²⁴

A fenyegetés tárgya, a kilátásba helyezett rossz az 1961. évi törvényben súlyos hátrány kilátásba helyezésében nyilván meg. Ez a fenyegetés fogalmának objektív jellegű eleme, amellyel a jogalkotó kizárja, hogy jelentéktelen hátrány bekövetkezésével való fenyegetés büntetőjogi értékelést nyerjen. A szűkebb fenyegetésfogalommal operáló tényállások esetén a jogalkotó konkrétan nevesíti is a súlyos hátrányt: az élet vagy testi épség közvetlen veszélyeztetése, testi sértés, gyújtogatás.

A fenyegetésnek az 1961. évi törvény meghatározása szerint is alkalmasnak kell lennie arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen. Ez a fenyegetés fogalmának mindig viszonylagos, szubjektív természetű eleme, amelynek értelmében a sértett (a megfenyegetett) oldaláról kell vizsgálni, hogy az egyébként objektíve súlyosnak tekinthető hátrány alkalmas volt-e benne félelem kiváltására. A korabeli kommentáriródlom is ezt a felfogást érvényesítette, amikor (az erőszakos közöszlés kapcsán, de nyilván általános jelleggel) kifejtette: nem feltétele a fenyegetésnek, hogy a fenyegető komolynak tartsa a fenyegetést, és hogy objektíve alkalmas legyen az élet vagy testi épség közvetlen veszélyeztetésére. Ha megállapítható, hogy a sértettben a fenyegetés kiváltotta a törvény által megkívánt pszichikai hatást, nem befolyásolja a bűnösség megállapítását az a körülmény, hogy például a tettes félhomályban ártalmatlan tárgyat fogott a sértettre pisztolyként.²⁵

(III) A régi, majd az új Btk. is az 1961. évi V. törvénnyel megegyezően határozza meg a fenyegetés általános fogalmát és egyes törvényi tényállások kapcsán az annál szűkebb értelmű kvalifikált fenyegetést (élet vagy testi épség elleni közvetlen fenyegetés, zsarolás minősített esetben megjelenő fenyegetés). Nézetünk szerint egyértelmű tehát, hogy a régi és az új Btk. is a fenyegetés büntetőjogilag releváns fogalmát – a fent kimutatott tartalmi egyezőség alapján – a Csemegi-kódexszel lényegében azonos körben tekinti érvényesnek. A Csemegi-kódex alkalmazásához kapcsolódó jogirodalmi megállapítások, dogmatikai tapasztalat tehát változtatás nélkül értékesíthető az 1961. évi V. törvény, valamint a régi és az új Btk. által teremtett (fenntartott) jogszabályi környezetben is.

A jogirodalomban a régi Btk., majd az új Btk. hatálybalépését követően sem változott meg a fenyegetés alkalmasságának megítélése. A jogtudomány az alkalmasságot továbbra is alapvetően szubjektív kategóriának tekinti, s azt az adott megfenyegetett személy vonatkozásában vizsgálja, figyelembe véve annak személyiségét, nemét, lelkiállapotát stb.²⁶ Ez, ahogyan már kimutattuk, egyenesen következik a 138. § nyelvtani értelmezéséből, hiszen a jogalkotó az alkalmasság kapcsán nem egy általánosságban használható, objektív mércét állított fel, hanem a fenyegetés megvalósulásához azt kívánja meg, hogy a súlyos hátrány kilátásba helyezése a *megfenyegetettben* legyen alkalmas a félelem kiváltására. Ezen értelmezés helyességét a régi Btk. miniszteri indokolása is nyilvánvalóan megerősíti, amikor hangsúlyozza, hogy a büntetőjogi fenyegetés esetén a félelemkeltésre való alkalmasságot a sértett személy helyzetének ismeretében kell esetenként eldönteni. Az alkalmasság megállapításához elegendő, ha a megfenyegetett a kilátásba helyezett súlyos hátrány *bekövetkezésének* a *lehetőségét* komolyan veszi.²⁷ Az új Btk. miniszteri indokolása még konkrétab-

23 KÁDÁR Miklós – KÁLMÁN György: *A büntetőjog általános tanai* (Budapest: KJK 1966) 398.

24 Vö. KÁDÁR–KÁLMÁN (23. l.) 393–398. és ERDŐSY Emil: „A kényszerítés kettős alakja a magyar büntetőjogban” in TÓTH Mihály – HERKE Csongor (szerk.): *Tanulmányok dr. Földvári József professzor 75. születésnapja tiszteletére* (Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar 2001) 27.

25 NEMÉNYI Béla: „A nemi erkölcs elleni bűntettek” in HALÁSZ Sándor (szerk.): *A büntető törvénykönyv kommentárja* (Budapest: KJK 1968) 1353–1354. Az ítélezési gyakorlatból lásd ehhez pl. BJD 3890., BJD 4154., BJD 1447.

26 Lásd pl. BODGÁL Zoltán – PINTÉR Jenő: „A szabadság és az emberi méltóság elleni bűncselekmények” in FONYÓ Antal (szerk.): *Magyar büntetőjog – különös rész* (Budapest: BM 1981) 129., VIDA Mihály – JUHÁSZ Zsuzsanna: „A szabadság és az emberi méltóság elleni bűncselekmények” in NAGY Ferenc (szerk.): *A magyar büntetőjog különös része* (Budapest: HVG-ORAC 2009) 132., BELOVICS Ervin: „A szabadság és az emberi méltóság elleni bűncselekmények” in BELOVICS Ervin – MOLNÁR Gábor – SINKU Pál: *Büntetőjog. Különös rész* (Budapest: HVG-ORAC 2005) 135–136., SZOMORA Zsolt: „Értelmező rendelkezések” in KARSAI Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz* (Budapest: Complex 2013) 964–965. Ezzel ellentétes nézetet lényegében csak ERDŐSY Emil képvisel, álláspontjához lásd ERDŐSY (24. l.) 16–38.

27 Indokolás a Büntető Törvénykönyv javaslatához. Részletes indokolás a 138. §-hoz. *Magyar Közlöny* 1978/92., 1116.

ban fogalmaz, amikor kifejti, hogy a fenyegetés alanyi ismérve az alkalmasság kérdése, amelyről az adott sértett helyzetének, szellemi, testi és lelkiállapotának ismeretében kell esetenként dönteni.²⁸ Véleményünk szerint ebben a kérdésben az ítélkezési gyakorlat alapvetően a jogtudománnyal egyező álláspontot képvisel(t), s a fenyegetés alkalmasságát szubjektív alapon, döntően a sértett helyzetéből szemlélve vizsgálja,²⁹ bár ezzel ellentétes jogértelmezéssel is találkozhatunk.³⁰

(IV) A régi Btk. – a büntető jogszabályok és a hozzájuk kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2003. évi II. törvénnyel történt módosítása nyomán – a korábbi büntető törvényekhez képest egy új, addig nem létező funkciót is tulajdonított a fenyegetésnek: mint elkövetési magatartást önállóan rendelte büntetni. Ebben az értelemben a fenyegetés már nem kapcsolódik a kényszerhelyezethez, célja nem az, hogy az akaratra nyomást gyakorolva azt kényszer alá helyezze. Ugyan nem általános jelleggel, de a fenyegetés lényegében *önmagában* vált büntetendővé.

A 2003. évi II. törvény két esetben emelte be a régi Btk. rendszerébe a fenyegetés önálló büntetendőségét:³¹ a terrorcselekménnyel fenyegetés és a Btk. 232. § (2) bekezdése szerinti nemzetközileg védett személy elleni erőszak elkövetésével fenyegetés tényállásával.³² E két bűncselekmény Btk.-ba való felvételével a jogalkotó lényegében – ahogyan erre a 2003. évi II. törvény miniszteri indokolása világosan rámutat – nemzetközi egyezmények, különösen az Európai Unió Tanácsa 2002 júniusában elfogadott kerethatározata elvárásainak kívánt megfelelni.³³ Mindez – elsősorban a terrorizmus elleni harc jegyében – egy olyan új nemzetközi és belső büntetőjogi tendencia alapján történt, amelynek egyik legfontosabb ismérve a büntetőjog hatókörének kiterjesztése, a büntetendőség/büntetethetőség előbbre hozatala.³⁴

Megjegyezzük, önmagában a fenyegetés pönalizálásának gondolata nem előzmény nélküli hazai büntetőjogunkban. Már Csemegi is vizsgálta, hogy helye lehet-e a magyar büntető törvényben a kényszerítés, illetve a fenyegetés önálló deliktumként való szabályozásának, de egyiket sem tartotta kívánatosnak. Álláspontja szerint „a puszta fenyegetés, [...] mely semmiféle jog ellen nem lévén irányozva, semmiféle jogellenes célból nem foganatosíthatván, s véghezviteli alakjában sem okozván valódi sérelmet: büntetendő jellege csupán abból származtatik, mert a fenyegetés által a fenyegetettben [...] félelem keltetik fel”.³⁵ Csemegi szerint tehát pusztán a félelemkeltést nem lehet büntetni.

Márpedig a terrorcselekménnyel fenyegetés (és a nemzetközileg védett személy elleni erőszak elkövetésével fenyegetés) nem több egyszerű félelemkeltésnél. A terrorcselekménnyel fenyegetésnek ugyanis nincs semmilyen célja, a fenyegető a fenyegetés által semmit nem akar elérni, nem akar kényszeríteni, ezáltal a bűncselekmény nem is tartozik a kényszerítő bűncselekmények körébe. Nincs továbbá eredménye sem, azaz a bűncselekmény befejezett a fenyegetés mint elkövetési magatartás tanúsításával, megvalósulásához semmiféle külvilági változás előidézésére nincs szükség. A terrorcselekménnyel fenyegetés törvényi tényállásának lényegében egyetlen tényállási eleme van: az elkövetési magatartás, a fe-

nyezetés. Az, hogy az elkövetőnek terrorcselekmény elkövetésével kell fenyegetnie, csupán a fenyegetés minőségét meghatározó ismérv.

A fenyegetés mint elkövetési magatartás értelmezésénél megítélésünk szerint csakis a fenyegetés általános, a régi Btk. 138. §-ában (új Btk. 459. §) rögzített fogalmát tekinthetjük irányadónak. A régi Btk.-ban szereplő egyes jogi fogalmak értelmezésére ugyanis kötött fogalomrendszer áll rendelkezésre. A jogalkotó a fenyegetés esetén is meghatározta értelmező rendelkezésben e kifejezés tartalmát, pontos és kötelező érvényű eligazítást adva ezzel a joggyakorlatnak. A régi Btk. alkalmazási körében ezért fenyegetés az, ami – eltérő rendelkezés hiányában – a 138. § szerint annak minősül.³⁶

A fenyegetés fogalmát nem lehet tehát ötletszerűen értelmezni, egyes törvényi tényállások kapcsán eltérő tartalommal megtölteni, hacsak ezt nem maga a jogalkotó teszi meg az általános fenyegetésfogalomhoz képest eltérő törvényi rendelkezéssel. A terrorcselekménnyel fenyegetés esetén a régi Btk. annyiban tartalmaz eltérő rendelkezést az általános fogalomhoz képest, hogy a fenyegetés objektív ismérvét, a súlyos hátrányt szűkítően értelmezi, s tényállásszerűnek csak a terrorcselekmény elkövetésének kilátásba helyezését tekinti. Csupán ennyiben ruházta fel tehát speciális jelleggel e tényállást a jogalkotó; a fenyegetés szubjektív eleme, a komoly félelem felkeltésére alkalmasság értelmezése viszonylatában nincs ok az

28 Az 2012. évi C. törvény indokolása a Büntető Törvénykönyvről. Részletes indokolás a 459. §-hoz.

29 BH 1983. 393., BH 1985. 303., BH 1993. 284., FBK 1996. 16., EBH 2001. 506., EBH 2013. B.17., BH 2013. 54.

30 EBH 2004. 1110.

31 Majd a Btk.-t módosító 2007. évi CLXII. törvény tovább bővítette e kört, amikor felvette a büntető törvénybe a személy elleni erőszakos (közveszélyt okozó) cselekménnyel fenyegetve elkövetett zaklatás vétségét.

32 A nemzetközileg védett személy elleni erőszak elkövetésével fenyegetés büntetett az követi el, aki a Btk. 232. § (1) bekezdésében meghatározott bűncselekmény (azaz a nemzetközileg védett személy elleni erőszak) elkövetésével fenyeget.

33 Lásd erről bővebben NEPARÁCZKI Anna Viktória: „Büntető anyagi jogi problémák a terrorcselekmény harmonizációjával összefüggésben” in BENCSEIK András – FÜLÖP Péter (szerk.): *Jogász Doktoranduszok I. Pécsi Találkozója* (Pécs: Pécsi Tudományegyetem 2011) 254–261.

34 Erről részletesen NAGY Ferenc: *Régi és új tendenciák a büntetőjogban és a büntetőjog-tudományban* (Budapest: Akadémiai 2013) 126–128.

35 Az 1878. évi V. tc. miniszteri indokolása XXII. fejezet.

36 A zaklatás bűncselekménye kapcsán lényegében ezzel egyezően SZOMORA Zsolt: „Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények” in KARSZAI (szerk.) (26. l.) 466., BÉKÉS Ádám: „Az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények” in POLT Péter (főszerk.): *Új Btk. kommentár 4.* (Budapest: Nemzeti Közszerzői és Tankönyv Kiadó 2013) 120., KÓHALMI László: „A hivatalos személy elleni bűncselekmények” in POLT Péter (főszerk.): *Új Btk. kommentár 5.* (Budapest: Nemzeti Közszerzői és Tankönyv Kiadó 2013) 255., KIS Norbert – HOLLÁN Miklós: „A szabadság és az emberi méltóság elleni bűncselekmények” in KIS Norbert (szerk.): *A magyar büntetőjog tankönyve II.* (Budapest: Magyar Közlöny 2008) 147.

általános fenyegetésfogalom kapcsán kialakult elvektől, jogirodalmi iránymutatásoktól való eltérésre. Azok a konzekvenciák tehát, amelyek az alkalmasság szubjektív megítéléséből és egyáltalán a fenyegetés természetéből adódnak, irányadók a terrorcselekménnyel fenyegetés esetén is.

(V) Mindezeket most már a Szegedi (és a Fővárosi) Ítéltábla döntésére vetítve vonjuk le következtetéseinket. Mint láttuk, az ítéltábla többek között azért zárta ki a terrorcselekménnyel fenyegetés megvalósulását, mert a terhelt nem jelölte meg fenyegetése célját, a fenyegetés nem tartalmazott olyan konkrét követelést, amelyre alapozva a régi Btk. 261. § (1) bekezdés a) pontja szerinti alapcselekmény, a terrorcselekmény büntette megállapítható lenne. A terhelt ezen felül nem rendelkezett a robbantáshoz szükséges robbanóanyaggal, robbantószerrel, azaz objektíve kivitelezhetetlenül fenyegetett robbantással, ami kizárja fenyegetése komolyságát.

Ami a fenyegetés komolyságát illeti, kétségtelen, hogy egy komolytalan fenyegetésnek büntetőjogi relevanciája nincs. A fenyegetés komolysága azonban sosem a fenyegető, hanem a fenyegetett oldaláról értelmezendő. A kilátásba helyezett súlyos hátránynak, jelen esetben terrorcselekmény elkövetésének a megfenyegetettben kell komoly félelmet előidéznie. Ahhoz pedig, hogy egy súlyos hátrány kilátásba helyezése alkalmas legyen a sértettben félelmet kelteni, egyáltalán nem szükséges, hogy az realizálható legyen, elegendő, ha a megfenyegetett *annak véli*. Nincs tehát jelentősége annak, hogy a fenyegető komolyan gondolja-e a fenyegetés végrehajtását, hogy rendelkezik-e az ahhoz (a konkrét esetben a bíróság felrobbantásához) szükséges eszközökkel. Persze lehetséges, hogy a fenyegető valóra tudja váltani a fenyegetést, azonban ezzel a fenyegetés kényszerítési, megfélemlítési potenciálja semmivel sem jelentősebb, mint akkor, ha ezt csupán – a megfenyegetett számára meggyőzően – színleli. A sértett megfélemlítése ugyanis mindkét esetben azonos mértékű, a megfélemlítés foka független a fenyegető cselekedet megvalósíthatóságától. Egy rövid analógia erejéig gondoljunk a fegyvernek látszó tárgyakra, mint amilyen például egy játékpisztoly.³⁷ A régi és az új Btk. is – a fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezései alapján [137. § 4. pont, illetve 459. § (1) bekezdés 5. pont] – ugyanolyan jelentőséget (társadalomra veszélyességet) tulajdonít annak, ha valaki egy éles fegyverrel vagy egy az eredetire megtévesztésig hasonlító játékpisztollyal követ el bűncselekményt, például rablást. Ennek indoka, hogy a sértetti fenyegetettség szempontjából közelítve (márpedig a társadalomra veszélyesség ebben a vonatkozásban érhető tetten) nem tehető különbség aszerint, hogy az elkövetés során a kívánt sértetti magatartást kikényszerítő eszköz valós volt-e vagy utánczat.³⁸ A párhuzam nyilvánvaló.

Komolytalanak akkor lehetett volna minősíteni a terhelt cselekményét, ha például atombomba felrobbantásával fenyegeti meg a bíróságot. De dogmatikai szempontból ebben az esetben sem azért, mert nem rendelkezik egy atombomba felrobbantásához szükséges eszközökkel, hanem azért, mert ez a fenyegetés nyilvánvaló képtelensége miatt nem alkalmas arra, hogy a megfenyegetett (vagy bárki) komolyan vegye, hogy ezzel a fenyegető félelmet ébresszen benne.³⁹ A ter-

helt azonban bomba felrobbantását helyezte kilátásba, s hogy utólag a hatóság nem talált robbanóanyagot a bíróság (illetve a bevásárlóközpont) épületében, semmiképpen sem minősítheti *ex tunc* komolytalanak a fenyegetést. A fenyegetés komolyságát ugyanis nem lehet a fenyegetés teljesülésétől függővé tenni; azt arra az időszakra nézve kell megítélni, amikor a fenyegető a megfenyegetett tudomására hozza. Márpedig a terhelt fenyegetését, nyilvánvalóan annak váratlansága és kiszámíthatatlansága miatt, a rendőr-főkapitányság és a bíróság is komolyan vette, hiszen a bejelentést követően a rendőrség nyomban megkezdte a bíróság (a törvényszék és a járásbíróság) épületének kiürítését, a bíróság (és a főügyészség) dolgozói (318 ember) az épületeket elhagyták.

A Kúria EBH 2013. B.17. számú elvi döntésében a zsarolás tényállásszerűsége szempontjából vizsgálta a fenyegetés komolyságát, s a következő – elvi jellegű – megállapításokat tette: a fenyegetés szempontjából annak van jelentősége, hogy az elsőrendű terhelt a sértettet veréssel megfenyegette, nem pedig annak, hogy a fenyegetést az elsőrendű terhelt komolyan gondolta-e. Fenyegetés esetén annak mivoltát nem a kifejtő elkövető, hanem az elszenvető sértett oldalán kell vizsgálni, ugyanis a fenyegetésnek a sértett akaratára való ráhatás, tehát az általa kiváltott hatás szempontjából közömbös, hogy a terhelt komolyan gondolta-e. A fenyegetés komolysága is a sértettben való félelemkeltő hatás alapján állapítható meg. A lényeg csupán annyi, hogy a terhelt felismerte-e, hogy fenyegetése alkalmas a sértettben ilyen hatás kiváltására.

A fentiek alapján – egyetértve a Kúria okfejtésével – megítélésünk szerint az ítéltáblának a robbantás kivitelezhetetlenségéből levezetett megállapítása a fenyegetés komolytalanságára nézve téves, és semmiképpen sem alapozhatja meg a terrorcselekménnyel fenyegetés megvalósulásának kizárását.

A terhelt cselekménye kapcsán a fenyegetés konkrétságát sem lehet vitatni. A fenyegetés konkrétságát értelemszerűen objektív természetű eleme, a súlyos hátrány viszonylatában lehet vizsgálni. A kényszerítő bűncselekmények (ide nem értve a választást nem engedő, abszolút kényszert) esetén ugyanis ahhoz, hogy az akaratra fenyegetéssel hassunk, a megtámadottnak a tudomására kell hozni, hogy alternatíva előtt áll: vagy alárendeli magát a fenyegető akaratának, vagy a fenyegetés tartalmának megvalósulásával kell számolnia.⁴⁰ Bár a terrorcselekménnyel fenyegetés nem kényszerítő, pusztán megfélemlítő bűncselekmény, megfélemlíteni is csak úgy lehet, ha a sértett tudja, hogy milyen rossz bekövetkezése várható.

A Legfelsőbb Bíróság szerint megvalósult a fenyegetés abban az esetben, amikor a közismerten agresszív, erősz-

37 A fegyvernek látszó tárgy problematikájához lásd DEÁK Zoltán: „Rablás fegyvernek látszó tárggyal?” *Collega* 2006/1., 10–13.

38 Vö. a 2001. évi CXXI. törvény indokolása a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról. Részletes indokolás a 19. §-hoz.

39 Megjegyzendő, hogy ez esetben a közveszéllyel fenyegetés bűncselekményének megvalósulása sem jöhetne szóba. Ezzel egyezően BH 1996. 243.

40 VARGHA Ferenc: „Adalék a zsarolás fogalmához” *Büntető Jog Tára* XXVI., 1893, 233.

kos természetű vádlott a gyermekgondozási segély felvételéhez szükséges meghatalmazás aláírásától vonakodó sértettel szemben *arra utaló* kijelentést tett, hogy a bántalmazásától sem riad vissza. A vádlott konkrétan azzal fenyegette meg a sértettet, hogy ha nem írja alá a meghatalmazást, „bajok lesznek” (EBH 2001. 506.). Elég konkrétan ítélte a bíróság a fenyegetést abban az esetben is, amikor a vádlottak az utcán a postás foglalkozású sértett elé álltak úgy, hogy csak a sértett kerékpárja választotta el őket egymástól, valamint a vádlottak társaságában lévő ismeretlen férfiak közül az egyik ölbete tett kézzel megállt előtte, a másik 1-2 méter távolságban sétálgatott mögötte. A vádlottak köszönés helyett trágár szavakkal léptek fel a sértettel szemben, ordítva követelték tőle, hogy mutassa meg a postai küldeményeket és nyugdíjüdvényeket. Miután a terheltek nevére nem érkezett utalvány, a kézbesítő közölte, hogy nem fizet nekik pénzt. Erre a vádlottak kijelentették: „márpedig ide fogod adni.” Mindennek hatására a sértett kb. hetvenezer forintot kifizetett a vádlottaknak (BH 2013. 54.). A bíróság tényállásszerűnek minősítette a fenyegetést akkor is, amikor a vádlott nem nyílt és egyértelmű szavakkal fejezte ki a jogtárgy megsértésére vonatkozó elhatározását: a vádlott arra akarta rávenni a sértettet, hogy a lottósorsolás manipulálása útján juttassa őt ötszázmillió forint birtokába. Amikor pedig a sértett felvetette, hogy a rendőrséghez fordul, a vádlott közölte vele, hogy katonai kiképzést kapott, és megtehetné, hogy megáll a sértett lakása előtt és berakja őt egy kocsiba, és ilyen módon jut hozzá a pénzhez, de ő „nem híve az erőszaknak”. Majd a sértett jelenlétében utasította egyik emberét, hogy a sértett gépkocsiján elhelyezett szerkezetet távolítsák el (FBK 1996. 16.).

Mindezekhez képest a vizsgált bűnügyben a terhelt félreérthetetlenül közölte, hogy milyen rossz bekövetkezésére kell számítani: fel fogja robbantani a bíróságot. E fenyegetés konkrétsága aligha vitatható.

Az ítéletábra további érve a terrorcselekménnyel fenyegetés megvalósulásának kizárása mellett, hogy a fenyegetés nem tartalmazott olyan konkrét követelést, amelyre alapozva a Btk. 261. § (1) bekezdés *a*) pontja szerinti alapcselekmény, a terrorcselekmény büntette megállapítható lenne. Megítélésünk szerint e jogi érv helyessége dogmatikailag több okból is cáfolható. Egyrészt az ítéletábra azzal, hogy a terrorcselekménnyel fenyegetés megállapíthatóságához követelés intézését is megkívánja, a törvényi tényállásban nem szabályozott többtelelem meglétéhez köti e bűncselekmény megvalósulását, nem elfogadható megszorító értelmezést alkalmazva. Mint fentebb kimutattuk, a terrorcselekménnyel fenyegetés nem tartozik a kényszerítő bűncselekmények körébe, egyetlen tényállási eleme van csupán, az elkövetési magatartás, a fenyegetés. A jogalkotó a törvényi tényállásban sem célzatot, sem eredményt nem szabályoz, követelés sem célcselekményként, sem más funkcióban nem jelenik meg tényállási szinten.

Kétségtelen, hogy maga a terrorcselekmény célzatos bűncselekmény, ez azonban nem teszi célzatosá az azzal való fenyegetést is. A terrorcselekménnyel fenyegetésnek éppen ezért nincs szükségszerűen terrorista célzata, csupán terrorista célzatú bűncselekmény elkövetésével fenyeget. Gondol-

junk például a régi Btk. 176/A. § (2) bekezdés *a*) pontja [új Btk. 22. § (2) bekezdés *a*) pont] szerinti zaklatás vétségére, amelyet az követ el, aki „mást (félelemkeltés céljából) személy elleni erőszakos [...] bűncselekmény elkövetésével fenyeget meg”. A rablás személy elleni erőszakos bűncselekmény.⁴¹ Ha tehát az alapcselekmény célzatát az alapcselekménnyel fenyegetés is felveszi, és adott esetben valakit rablás elkövetésével fenyegetnek meg („ki foglak rabolni”), vajon e fenyegetésnek jogtalan eltulajdonítás végett kellene történnie? Aligha.

Az ítéletábra érvelését másrészt azért nehéz elfogadni, mert azt a téves látszatot kelti, mintha az alapcselekmény, a terrorcselekmény megvalósulásához feltétlenül szükséges lenne konkrét követelés megfogalmazása az elkövető oldaláról. A terrorcselekménynek azonban csupán a 261. § (2) bekezdésében [314. § (2) bekezdés] meghatározott változata tartalmaz objektíve is megvalósítandó kényszerítő elemet, s csak ezen alakzat megvalósulásához szükséges követelés megfogalmazása. A 261. § (1) bekezdésében meghatározott terrorcselekmény szoros értelemben nem tartozik a kényszerítő bűncselekmények (kényszerítés, erőszakos közöskedés, zsarolás stb.) körébe, elkövetési magatartásának ugyanis egyetlen mozzanata van, a régi Btk. 261. § (9) bekezdésében [új Btk. 314. § (4) bekezdés] taxatív felsorolt személy elleni erőszakos, közveszélyt okozó vagy fegyverrel kapcsolatos bűncselekmény *terrorista célzatú* (állam kényszerítése, lakosság megfélemlítése, más állam rendjének megváltoztatása, megzavarása) elkövetése. Ehhez az elkövetési magatartáshoz célcselekmény sem követelés formájában, sem másként szükségszerűen nem kapcsolódik.⁴² A bűncselekmény megvalósulásához ugyanis a célzatnak nem kell realizálódnia,⁴³ a célzat nem feltételez egyúttal célcselekményt is. A terrorcselekménynek a 261. § (1) bekezdés *a*) pontja szerinti alakzata megvalósul önmagában a taxatív felsorolt személy elleni erőszakos stb. bűncselekmény elkövetésével. Az ítéletábra hivatkozásával ellentétben nem szükséges tehát, hogy az elkövető bármilyen formában vagy tartalommal követelést fogalmazzon meg a kényszeríteni szándékozott állami szerv (más állam vagy nemzetközi szervezet) irányába, és a törvény nem kívánja meg az állami szerv stb. kényszerhelyzetbe kerülését sem.

Mindezekhez képest az, hogy az alapul szolgáló jogesetben a terhelt nem létező fiának szabadon bocsátását követelte, és hogy erre irányuló követelése teljesíthetetlen volt, a terrorcselekménnyel fenyegetés, a terrorcselekmény végrehajtásával való *megfélemlítés* szempontjából irreleváns. Ami-

41 Btk. 137. § 17. pont és 261. § (9) bekezdés *a*) pont, valamint új Btk. 459. § (1) bekezdés 26. *k*) pont.

42 Ezzel egyezően pl. VIDA Mihály – SZOMORA Zsolt: „A közbiztonság elleni bűncselekmények” in NAGY (szerk.) (26. lj.) 398–400., MEZŐLAKI Erik: „A közbiztonság elleni bűncselekmények” in KARSALAI (szerk.) (26. lj.) 651., GÁL István László: „A közbiztonság elleni bűncselekmények” in POLT Péter (főszerk.): *Új Btk. kommentár 6.* (Budapest: Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó 2013) 12–13., ellentétesen KIS Norbert: „A közrend elleni bűncselekmények” in KIS–HOLLÁN (36. lj.) 442–443.

43 NAGY (3. lj.) 173.

nek ellenben jelentősége van: a terhelt terrorcselekmény elkövetését, a bíróság kényszerítési célzatú felrobbantását helyezte kilátásba állami szervhez intézett nyilatkozatában, fenyegetésében.⁴⁴ E fenyegetést mind a rendőrség, mind a bíróság komolyan vette, az épületek átvizsgálását nyomban a bejelentést követően megkezdték, a két bírósági épületet kiürítették. A terhelt ráadásul nem pusztán fenyegetett, ezzel célja is volt (bár ez a terrorcselekménnyel fenyegetés tényállásához nem tartozó többletelem). Fenyegetésével állami szervre kényszerítette saját akaratát, annak eltűrésére kényszerítette ugyanis a bíróságot, hogy az adott nap délutánjára kitűzött nyilvános ülés (és nyilván számos más aznapi tárgyalás) elmaradjon. A terhelt cselekményének helyes minősítése ezért a Btk. 261. § (7) bekezdése szerinti terrorcselekménnyel fenyegetés büntette. Igaz, hogy cselekménye kapcsán a közveszéllyel fenyegetés vétségének tényállási elemei is megvalósultak, e két bűncselekmény azonban nem állhat egymással alaki halmazatban.

A közveszéllyel fenyegetés elnevezésében ugyan fenyegetés, elkövetési magatartása mégsem a fenyegetés, hanem a valótlán tényállítás, s ez meghatározza e bűncselekmény karakterét is.

A közveszéllyel fenyegetést a *büntető jogszabályok módosításáról szóló 1993. évi XVII. törvény* iktatta a Btk.-ba. A törvény miniszteri indokolása szerint azért volt szükség e tényállás megalkotására, hogy minden esetben lehetőség legyen azoknak a magukat fel nem fedő személyeknek a büntetőjogi felelősségre vonására, akik különböző köztisztviselőket azzal fenyegettek, hogy ott robbanószerkezetet helyeztek el.⁴⁵ Az ilyen cselekmények az 1961. évi büntetőtörvény 218. §-a, illetve a régi Btk. 270. §-a szerinti rémhírterjesztés tényállása alá voltak szubsumálhatók egészen a *Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 1989. évi XXV. törvénnyel* történt Btk.-módosításáig, amely a rémhírterjesztés miatti büntetőjogi felelősséget a *nagy nyilvánosság* előtti elkövetésre szűkítette.⁴⁶ Ezzel valóban jogalkalmazási űr keletkezett, amelyet a jogalkotó a közveszéllyel fenyegetés bűncselekményének a Btk.-ba iktatásával töltött ki.⁴⁷ A közveszéllyel fenyegetés tehát elsősorban a rémhírterjesztéssel mutat hasonlóságot, amit a rendszertani értelmezés is megerősít: a jogalkotó a régi Btk. (és az új Btk.) rendszerében is a rémhírterjesztéssel azonos fejezetben, a köznyugalom elleni bűncselekmények körében helyezte el a tényállását, közvetlenül a rémhírterjesztést követően.

A bűncselekménnyel elsődlegesen védeni kívánt érdeket a köznyugalom, ami a rendezett belpolitikai és társadalmi együttélési viszonyokat juttatja kifejezésre [18/2000. (VI. 6.) AB határozat]. Minthogy az elkövetési magatartása nem a fenyegetés, a közveszéllyel fenyegetés megvalósul arra vonatkozó valótlán állítással is, hogy közveszéllyel járó esemény (súlyos hátrány) bekövetkezése várható, s nem szükséges, hogy ennek az eseménynek a bekövetkezése az elkövető akaratától függjön. Aki fenyeget, az kilátásba helyezi a súlyos hátrányt, ami feltételezi, hogy a hátrány bekövetkezését a fenyegető magatartásával befolyásolni tudja. Egy aszteroida becsapódásával például aligha lehet fenyegetni, ellenben a köznyugalom megzavarására mindenképp. A közveszéllyel fenyegetés tehát kevesebb, mint a terrorcselekménnyel fenyegetés, megvalósu-

lásához nem szükséges a közveszéllyel járó eseménnyel (terrorcselekménnyel) fenyegetni, elegendő annak az – elkövető magatartásától független – bekövetkezését valótlán állítani. A két bűncselekmény találkozása esetén ezért a konzumpció elve alapján az átfogóbb terrorcselekménnyel fenyegetés elnyeli a kevesebb közveszéllyel fenyegetést.⁴⁸

(VI) A fentiekben igyekeztük kimutatni, hogy a terrorcselekménnyel fenyegetés pusztán egy félelemkeltésre építő, megfélemlítő bűncselekmény, amely dogmatikai természetét tekintve sokkal közelebb áll a személy elleni erőszakos (közveszéllyel okozó) cselekménnyel fenyegetve elkövetett zaklatáshoz, mint a terrorcselekményhez, és jelenlegi formájában csupán annyiban terrorcselekmény, amennyiben a zaklatás az a személy elleni erőszakos bűncselekmény (például emberölés), amellyel a „zaklató” fenyeget.

Felmerül a kérdés, valóban az lett volna a kriminalizáció indoka, hogy a büntetőjog (az erőszakos közösüléssel / szexuális erőszakkal vagy a rablással azonos szintű) védelmet nyújtson a terrorcselekménnyel való egyszerű megfélemlítéssel szemben? A terrorcselekménnyel fenyegetés Btk.-ba iktatásához (illetve a terrorcselekmény tényállásának a jelenlegi formában való meghatározásához) elsősorban annak a 2001. szeptember 11-e utáni nyilvánvaló felismerése vezetett, hogy a terrorizmus természetrajza megváltozott, ami megkívánta az ellene vívott harc jogi kereteinek megváltoztatását is. E jogi kereteket az Európai Unió belül elsősorban a Tanács által 2002-ben elfogadott kerethatározat alakította ki.⁴⁹ A Btk.-t módosító *2003. évi III. törvény* miniszteri indokolása egyértelművé teszi, hogy a terrorcselekmény tényállásának átalakítása e kerethatározatnak

44 Bár ez sem lenne feltétlenül szükséges a bűncselekmény megvalósulásához. Mert az, hogy a fenyegetést kihez kell intézni, hogy ki a megfenyegetett személy, a törvényi tényállás nyelvtani értelmezése alapján nézetünk szerint egyértelmű: *bárki*. Ha a passzív alanyi kör speciális lenne, ezt a jogalkotó a törvényi tényállásban kifejezné.

45 1993. évi XVII. törvény indokolása a büntető jogszabályok módosításáról. Részletes indokolás az 56. §-hoz.

46 A rémhírterjesztés vétségét az 1961. évi Btk. 218. §-a szerint az követi el, aki mások előtt olyan valótlán tény, vagy való tény oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely alkalmas arra, hogy a köznyugalom zavarja vagy a gazdasági helyzetet károsan érintse. Ugyanez a bűncselekmény a régi Btk. 270. §-a szerint (az 1989. évi módosítást megelőzően): aki mások előtt olyan valótlán tény – vagy való tény oly módon elferdítve – állít vagy híresztel, amely alkalmas a köznyugalom megzavarására.

47 Az ítéletábról a teleologikus (és történeti) értelmezés keretében helyesen idézte ugyan a közveszéllyel fenyegetés kriminalizációjának indokát (lásd 3.1 pont), azt azonban elmulasztotta értékelni, hogy a büntetendőség ezen indoka 1993-ban állt fenn, ekkor pedig a Btk. még nem a jelenlegi formájában szabályozta a terrorcselekményt, a terrorcselekménnyel fenyegetés tényállását pedig még nem is ismerte.

48 A konzumpcióról lásd AMBRUS István: *Egység és halmazat – régi dogmatikai kérdés, új megközelítésben* (Szeged: Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszék 2014) 248–253.

49 NEPARÁCZKI (33. lj.) 254.

megfelelően történt annak érdekében, hogy a terrorcselekményeket hazánk is a lehető legteljesebb körben büntetés alá helyezze. A miniszteri indoklás által is idézett kerethatározat lényege szerint a tagállamoknak meg kell tenniük a szükséges intézkedéseket a kerethatározat által felsorolt cselekmények terrorista bűncselekménnyé nyilvánítása érdekében. Ilyen cselekmény például az élet vagy testi épség elleni, halált okozó támadás, emberrablás vagy túszejtés stb., valamint a felsorolt bűncselekmények elkövetésével fenyegetés, amennyiben azt azzal a céllal követik el, hogy a lakosságot komolyan megfélemlítsék, állami szervet vagy nemzetközi szervezetet jogellenesen arra kényszerítsenek, hogy valamit tegyen vagy ne tegyen stb.⁵⁰ A terrorcselekménnyel fenyegetésnek a magyar büntetőjogba való adoptálása tehát a kerethatározat alapján történt, azonban egy nagyon is lényegi különbséggel: a magyar szabályozásból kimaradt a terrorista célzat törvényi tényállásba való felvétele. Ez véleményünk szerint – figyelemmel a szabályozás céljára – sokkal inkább figyelmetlenség, mint koncepcionális változtatás, amelynek konzekvenciája világos: a célzat hiánya a terrorcselekménnyel fenyegetést kiemeli a terrorista bűncselekmények (terrorcselekmény, terrorcselekmény előkészülete stb.) köréből, s a pusztán megfélemlítő bűncselekmények dimenziójába helyezi.

Azt kell látnunk tehát, hogy a terrorcselekménnyel fenyegetés törvényi tényállása nincs összhangban a védeni kívánt jogi tárgyjal (állami szervek, nemzetközi szervezetek kényszermentes működése, közbiztonság, személyek szabadsága stb.⁵¹), a törvényi rendelkezés alapvetően nem azt védi, amit a jogalkotó védeni kívánt. Esetünkben ezért a teleologikus (jogtárgyharmonikus) értelmezés, amelyet az ítélőtábla is érvényesíteni próbált, nem módosíthatja a nyelvtani értelmezés eredményét, ugyanis a törvény szövege által meghatározott keretek között nem adható a jogi tárgy védelmi igényével adekvát értelmezés.⁵²

(VII) Bár az ítélőtábla ítéletének jogi indoklásában meg sem kísérelte tisztázni azt az elsőfokú bíróság által felvetett elhatárolási problémát, amely a terrorcselekmény előkészülete és a terrorcselekménnyel fenyegetés között fennáll azon értelmezés mellett, amely a terrorcselekménnyel fenyegetés megvalósulásához megkívánja a fenyegetés végrehajtásához szükséges eszközök meglétét is, részünkről szeretnénk rámutatni: dogmatikailag megalapozottan érvelt az elsőfokú bíróság, amikor azért nem fogadta el az EBD 2012. B.14. számú elvi döntésben foglalt jogértelmezést, mert álláspontja szerint ha a terhelt a fenyegetésének beváltásához szükséges robbanóanyaggal rendelkezik, illetve azt ténylegesen elhelyezi, nem a terrorcselekménnyel fenyegetést, hanem a terrorcselekmény előkészületét valósította volna meg.

A terrorcselekmény előkészületét a régi Btk. 1979-es hatálybalépése óta büntetni rendeli. Az az elkövető tehát, aki terrorcselekmény elkövetése céljából például robbanóanyag vagy robbantószer beszerzésével előkészíti a terrorcselekmény elkövetését, függetlenül attól, hogy az elkövetéssel fenyeget-e vagy sem, már a terrorcselekménnyel fenyegetés Btk.-ba való felvételét megelőzően az azzal azonos büntetési tételű terrorcselekmény előkészülete miatt büntetendő volt. Miért kellett

volna tehát egy erre az esetre alkalmazandó törvényi tényállást alkotni, amikor a Btk. már korábban is lehetővé tette a büntetőjogi felelősségre vonást? Ha a szabályozás indoka esetleg az lett volna, hogy a terrorcselekménnyel fenyegetés többtelemet tartalmaz az előkészülethez képest, jelesül a fenyegetést, ezt miért nem jelenítette meg a jogalkotó a két bűncselekmény büntetési tételeiben?

Racionálisabb Bartkó Róbert következtetése, aki szerint a terrorcselekménnyel fenyegetés ugyan kapcsolódhat egy már előkészített cselekményhez vagy megelőzheti a terrorcselekmény tényleges előkészületi stádiumát, önálló büntetni rendeltsége azonban csak akkor bír nyomatókkal, ha az elkövető még semmilyen előkészületi cselekményt nem hajtott végre a későbbi terrorcselekmény elkövetése érdekében. Amennyiben ugyanis az elkövető egy általa már előkészített terrorcselekmény elkövetésével fenyeget, szükségtelen a Btk. 261. § (7) bekezdése szerinti minősítés, hiszen az elkövető addigi cselekménye már diszpozíciószerű az azonos büntetési tételkeretű előkészület alapján.⁵³

6. Az ítélet jelentősége

A Szegedi Ítéletábla döntése arról tanúskodik, hogy a bíróság idegenkedett attól, hogy egy üres fenyegetésben megnyilvánuló cselekményt a terrorcselekménnyel fenyegetés szintjére emeljen. A táblabíróság ítéletének indoklásában meg is fogalmazta: különbséget kell tenni a felelőtlen fenyegetőzés és a terrorista magatartás között. Ez az érvelés nyilvánvalóan egybeesik a közfelfogással is, amely más, sokkal kíméletlenebb, gátlástalanul erőszakos, ideológiai tartalommal megtöltött, globális jelenségnek tekinti a terrorizmust, ellentétben a hatályos büntető anyagi joggal.

Kétségtelen, hogy az egzakt fogalmi ismérvekkel, egységesen értelmezendő összetevőkkel dolgozó tételes büntetőjog nem tudja a terrorizmus sokdimenziós jelenségét a maga teljességében megjeleníteni, arra azonban képes, hogy az alkalmazhatóság és a jogbiztonság követelményét szem előtt tartva egyértelműen definiálja, maga mit tekint terrorcselekménynek.⁵⁴ A bíróság pedig a büntetőtörvényhez, s nem a közfelfogáshoz van kötve. Ehhez képest terrorcselekménnyel fenyegetés az a cselekmény, amely a Btk. szerint annak minősül, s nem az, amelyet a közvélemény annak vél.

50 A Tanács kerethatározata (2002. június 13.) a terrorizmus elleni küzdelemről (2002/475/IB).

51 MEZŐLAKI (42. l.).

52 A jogtárgyharmonikus értelmezés lehetséges kimeneteleire és korlátjához lásd SZOMORA Zsolt: „A jogi tárgy funkciói és a jogtárgyharmonikus értelmezés” *Bűnügyi Szemle* 2009/42., 16–17.

53 BARTKÓ Róbert: *A terrorizmus elleni küzdelem kriminálpolitikai kérdései* (Győr: Universitas–Győr 2011) 205–206. Ezzel egyezően még VIDA–SZOMORA (42. l.) 400.

54 TÓTH Mihály: „A terrorcselekmény büntetőjogi szabályozásának és gyakorlatának változásai” *Hadtudomány* 2013/1–2., 30–31.

Megítélésünk szerint az ítéletablát döntésének meghozatalában a terrorcselekménnyel fenyegetés büntetési tételének aránytalanságára vonatkozó józan belátása befolyásolhatta, ezért kísérelte meg a terhelt cselekményét dogmatikailag téves értelmezéssel a közveszéllyel fenyegetés vétségének körébe süllyeszteni. A szankció rendkívüli aránytalansága különösen akkor szembetűnő, ha összevetjük a terrorcselekménnyel fenyegetést a másik két megfélemlítő bűncselekmény, a személy elleni erőszakos cselekménnyel fenyegetve elkövetett zaklatás és a nemzetközileg védett személy elleni erőszak büntetési tételével, amely az előbbi esetben két (minősített esetben három) évig terjedő, az utóbbiban ugyancsak három évig terjedő szabadságvesztés. Valóban indokolatlan és az arányosság elvének sérelmét jelenti, hogy a terrorcselekménnyel fenyegetés büntetési tétele nem a vele dogmatikailag azonos természetű megfélemlítő bűncselekményekhez, hanem a terrorcselekmény körében szabályozott magatartásokhoz igazodik. Mindazonáltal az ítéletablának a helyes minősítés megállapítása mellett is lett volna lehetősége méltányos szankció kiszabására az ún. enyhítő szakasz alkalmazásával [régai Btk. 87. § (2) bekezdés c) pont, illetve új Btk. 82. § (2) bekezdés c) pont].

Az ítélet meggyőződésünk szerint rávilágít a terrorcselekménnyel fenyegetés jelenlegi szabályozásának tarthatatlanságára is. A büntetendőség tartalmi indokát szem előtt tartva a jogalkotónak meg kellene fontolnia, hogy – a kerethatározattal egyezően – a terrorcselekménnyel fenyegetés tényállásába is felveszi a terrorista célzatot [314. § (1) bekezdés], vagy ha a valós terrorveszélyre kívánjuk korlátozni a büntetőjogi védelmet, a terrorcselekménnyel fenyegetést a már előkészített terrorcselekményhez lehetne kapcsolni. Mindez azonban a jogalkotás feladata. Ha a bíróság fel is ismeri, hogy egy törvényi tényállás valójában nem azt védi, amit a jogalkotó azzal védeni kíván, bírói jogértelmezéssel ezt nem korrigálhatja.⁵⁵

Deák Zoltán ügyész • Kecskeméti Járási Ügyészség • zoltan.deak1980@gmail.com

55 SZOMORA (52. lj.).